

Το κουκλοθέατρο ως ψυχαγωγικό- παιδαγωγικό μέσο

1. **ΤΟ ΚΟΥΚΛΟΘΕΑΤΡΟ ΩΣ ΨΥΧΑΓΩΓΙΚΟ-ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΜΕΣΟ**
2. **ΤΟ ΚΟΥΚΛΟΘΕΑΤΡΟ ΣΤΗ ΣΧΟΛΙΚΗ (ΝΕΑ;) ΤΑΞΗ**
Σημειώσεις ενάντια σε συνήθη λάθη και προβλήματα

1. **ΤΟ ΚΟΥΚΛΟΘΕΑΤΡΟ ΩΣ ΨΥΧΑΓΩΓΙΚΟ-ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΜΕΣΟ**

ΙΣΜΗΝΗ ΓΕΩΡΓΙΑΔΟΥ
Παιδαγωγός Δημοτικής Εκπαίδευσης

Σε όλο τον κόσμο, παιδαγωγοί και ψυχολόγοι επισημαίνουν τον σημαντικό ρόλο της ψυχαγωγίας για τη σωστή ανάπτυξη του παιδιού με όλες της τις μορφές. Στα δε πρώτα χρόνια η αγωγή πρέπει να στηρίζεται σε προγράμματα ψυχαγωγίας όπως κουκλοθέατρο, παντομίμα, χορός, τραγούδι κλπ. Όταν δε η ψυχαγωγία δεν εμπίπτει στα γρανάζια της σύγχρονης καταναλωτικής κοινωνίας και εξασφαλίζει αποτέλεσμα ποιοτικά ανώτερο και πνευματικά οφέλιμο, τα συναισθήματα που νιώθει το παιδί του εξασφαλίζουν ψυχική και σωματική υγεία.

Το κουκλοθέατρο αποτελεί ένα σημαντικό μέσο ψυχαγωγίας για το παιδί.

Το παιδί καλείται να προσαρμοστεί σε έναν κόσμο ενηλίκων φτιαγμένο στα δικά τους μέτρα και μεγέθη. Η προσαρμογή αυτή είναι δύσκολη και απαιτητική ιδίως τα πρώτα χρόνια της ζωής του. Το κουκλοθέατρο ανοίγει μπροστά στα μάτια του παιδιού – θεατή, έναν κόσμο δοσμένο σε απόλυτη αναλογία με την πραγματικότητα. Τα μεγέθη, όμως του κόσμου αυτού όντας οικεία διαμορφώνουν πλαίσιο κατάλληλο για την προσαρμογή και την εξέλιξη του στη

μεγεθυμένη για αυτό πραγματικότητα. «Το κουκλοθέατρο μέσα από τις κούκλες και το παραμύθι δίνει τη δυνατότητα στο παιδί να ζήσει την παιδική ηλικία της ανθρωπότητας» (Άλκηστις, από το βιβλίο «Κουκλοθέατρο σκιών»).

Το κουκλοθέατρο σαν θέαμα επίσης, προσφέρει στο παιδί ερεθίσματα που το εμπλουτίζουν ψυχικά συναισθηματικά, νοητικά, γνωστικά. Παρακολουθώντας μια παράσταση κουκλοθέατρου ζει μέσα σε συναισθηματική ένταση τη μαγεία και το θαύμα. Βιώνει την θεατρική σύμβαση, όταν, ξαφνικά οι άψυχες κούκλες ζωντανεύουν. Το παιδί μεταφέρεται σε ένα φανταστικό χώρο, ξεφεύγει από την πραγματικότητα, συμμετέχει, ταυτίζεται, διασκεδάζει, παραδειγματίζεται από τη δράση της κούκλας. Μέσα από τα παθήματα των ηρώων το κουκλοθέατρο δίνει τη δυνατότητα στο παιδί να αφομοιώσει ηθικούς νόμους, κανόνες, κώδικες, αξίες απαγορεύσεις, ιδανικά ακόμα και τη δομή και λειτουργία της κοινωνίας στην οποία ζει. Το παιδί πολλές φορές, συμμετέχει στην παράσταση καθορίζοντας και αυτήν την εξέλιξη της ιστορίας, εξωτερικεύει συναισθήματα φόβου, χαράς, λύπης, έκπληξης, ενθουσιασμού. Το κουκλοθέατρο γίνεται ένας χώρος συνδιαλλαγής και επικοινωνίας. Η συγκίνηση είναι έντονη γιατί προκύπτει από τη γρήγορη εναλλαγή αντίθετων συναισθημάτων.

Οι συνεχείς, ποικιλόμορφες και αλληπάλληλες ψυχικές εντάσεις πλάθουν και διαμορφώνουν την προσωπικότητα του παιδιού μέσα από τη δράση των ηρώων με τα σύμβολα και τα μηνύματα. Το παραμύθι και ιδιαίτερα το λαϊκό που αποτελεί ένα ανεξάντλητο ρεπερτόριο για κουκλοθεατρικές παραστάσεις μεταφέρει χαρακτηριστικά γνωρίσματα της ανθρώπινης εικόνας και παρουσιάζει συμβολισμούς ζωντανούς σε μια κοινωνία. «Το να επικοινωνείς με σύμβολα δεν είναι λιγότερο σημαντικό από το να επικοινωνείς με λέξεις. Μερικές φορές είναι και ο μοναδικός τρόπος να επικοινωνήσεις με το παιδί», επισημαίνει ο Ροντάρι στη «Γραμματική της Φαντασίας». Το παραμύθι για το παιδί είναι ο δικός του κόσμος, και γι αυτό ζει τόσο αληθινά τον κόσμο του κουκλοθέατρου. Αυτό φαίνεται και όταν ακόμα το παιδί διαπιστώνει ότι άνθρωπος είναι αυτός που κινεί την κούκλα, αδιαφορεί για την ύπαρξή του και απευθύνεται μόνο στην κούκλα, με αυτήν επικοινωνεί και αυτήν εμπιστεύεται.

Δε συμβαίνει όμως το ίδιο με όλες τις παραστάσεις κουκλοθέατρου. Αν το έργο είναι φορτωμένο με σχολικούς διδακτισμούς, φλύαρο και ανιαρό, τα παιδιά αδιαφορούν και δε συμμετέχουν. Το κουκλοθέατρο δεν είναι σχολείο, είναι ψυχαγωγία. Φυσικά και το έργο να έχει ηθικό νόημα. Φυσικά και η σωστή συμπεριφορά να αμείβεται και οι κακές πράξεις να τιμωρούνται. Φυσικά και να τελειώνει ευτυχισμένα. Είναι αναγκαιότητα που στηρίζεται στις βαθύτερες ψυχολογικές ανάγκες του παιδιού να ονειρεύεται, να παίρνει κουράγιο, να αισθάνεται αισιόδοξα. Φυσικά και τα πρόσωπα του έργου δε σημαίνει ότι είναι όλοι τέλειοι και

άμεμπτοι χαρακτήρες. Αυτό, εξάλλου, το στοιχείο της σύγκρουσης του καλού και του κακού είναι που δημιουργεί δραματικότητα και συγκίνηση.

Η σύγχρονη παιδική ψυχολογία υποστηρίζει ότι τα κακά στοιχεία των παραμυθιών, χωρίς βέβαια ακρότητες, χρειάζονται στο παιδί. Πάνω τους επενδύει σκοτεινούς και ανέκφραστους φόβους που μπορεί να αισθάνεται. Και ένας πραγματικός φόβος είναι προτιμότερος, δεδομένου ότι μεγαλώνοντας το παιδί θα τον αποβάλλει, γιατί τότε πια θα τον αναγνωρίσει σαν παραμύθι. Όλα αυτά βέβαια με την προϋπόθεση ότι δίνονται μέσα στην παράσταση δημιουργικά, αληθινά, με αίσθημα ευθύνης, αγάπης και ειλικρίνειας. Το παιδί αντιλαμβάνεται το ψέμα και την απάτη και τότε η συγκίνηση δεν μπορεί να το διαπεράσει, να το αγγίξει, να το διασκεδάσει και να το διαπαιδαγωγήσει.

Σαν δραστηριότητα, το κουκλοθέατρο για το παιδί έχει διαφορετική παιδαγωγική σημασία δίνοντας τη δυνατότητα να γίνει το ίδιο πομπός δημιουργίας και όχι μόνο παθητικός δέκτης.

Ξεκινώντας από την κατασκευή κούκλας: ελευθερώνει τη φαντασία, συντονίζει την κινητικότητα, αναπτύσσει λεπτές κινήσεις. Ενισχύει τον πειραματισμό, την εξερεύνηση με το περιβάλλον και τα υλικά. Καλλιεργεί την ευρηματικότητα και την αισθητική. Δίνει διέξοδο στην εκφραστικότητα και τη δημιουργικότητα.

Στη συνέχεια με την κίνηση και την εμπύχωση της κούκλας αναπτύσσονται κινητικές δεξιότητες. Η κίνηση και το ζωντάνεμα της κούκλας δημιουργεί συναισθήματα έκπληξης και χαράς. Δίνει τη δυνατότητα προβολής και εκτόνωσης. Μέσα από την κούκλα εκφράζει, το παιδί, τον εσωτερικό του κόσμο (αγωνίες, φοβίες, προβληματισμούς, επιθυμίες, όνειρα). Συντελεί στην γλωσσική ανάπτυξη του παιδιού. Καλλιεργεί την συγκέντρωση προσοχής, τη φαντασία, την κρίση, τη μνήμη, την παρατηρητικότητα, τον αυτοσχεδιασμό. Καλλιεργεί επίσης την ετοιμολογία, την ευστροφία, τη δυνατότητα εύρεσης λύσεων και αντιμετώπιση δυσκολιών. Μαθαίνει να συνεργάζεται και να επικοινωνεί με τα άλλα μέλη της ομάδας. Προβληματίζεται, επανεξετάζει και αναθεωρεί κοινωνικά

στερεότυπα καθώς κατακτά καινούριους χώρους. Το κουκλοθέατρο εμπεριέχει πολλές τέχνες. Έτσι το παιδί, σαν ενεργό μέλος ομάδας κουκλοθεάτρου, γίνεται γλύπτης, ζωγράφος, συγγραφέας, μουσικός, κουκλοπαίκτης.

Το κουκλοθέατρο όμως έχει ιδιαίτερη αξία σαν εργαλείο και παιδαγωγικό μέσο για το δάσκαλο καθώς συντελεί στη σύσφιξη της σχέσης δασκάλου – μαθητή. Ο δάσκαλος με το κουκλοθέατρο προσφέρει στους μαθητές συναισθηματική ένταση και απόλαυση. Οι κούκλες γίνονται εξομολογητές των παιδιών, δίνοντας τη δυνατότητα στον δάσκαλο – εμψυχωτή, να διεισδύσει στον εσωτερικό κόσμο του παιδιού, να εκμαιεύσει τους προβληματισμούς και τις ανησυχίες του. Ο Ροντάρι, στη γραμματική της φαντασίας επισημαίνει: «τα παιδιά έλεγαν στην κούκλα ό, τι δε θα μπορούσαν ποτέ να πουν στον δάσκαλο». Το παιδί αισθάνεται με την κούκλα, έτσι που δεν μπορεί να αισθανθεί με τους μεγάλους. Αν πειθαρχεί περισσότερο στα μηνύματά της είναι γιατί οι δεσμοί μαζί της είναι εντελώς διαφορετικοί από τους δεσμούς με τους μεγάλους. Το παιδί θαυμάζει την κούκλα για τη μαγική της δύναμη να μιλά, να κινείται, για τα κατορθώματά της, για τη χάρη που έχει να δίνει τόση χαρά και συγκίνηση. Το παιδί εμπιστεύεται την κούκλα γιατί δεν αισθάνεται απειλούμενο απ' αυτήν που το κάνει να γελά και να χαίρεται. Η κούκλα μπορεί να γίνει ταυτόχρονα πομπός και δέκτης πληροφοριών γιατί σαν λειτουργικό μέσο αποτελεί ενδιάμεσο φορέα συναισθημάτων και μηνυμάτων.

Μια τόσο πλούσια, πολυποίκιλη και ευρεία τέχνη σαν αυτή του κουκλοθεάτρου είναι επόμενο να συντελεί ουσιαστικά στην ανάπτυξη της προσωπικότητας του παιδιού.

2. ΤΟ ΚΟΥΚΛΟΘΕΑΤΡΟ ΣΤΗ ΣΧΟΛΙΚΗ (ΝΕΑ;) ΤΑΞΗ

Σημειώσεις ενάντια σε συνήθη λάθη και προβλήματα

ΣΤΑΘΗΣ ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΣ

Κουκλοπαίκτης

Το σχετικό εργαστήριο που έγινε στα πλαίσια της 3ης Συνδιάσκεψης για το θέατρο στην Εκπαίδευση, απευθυνόταν σε εκπαιδευτικούς που χρησιμοποιούν ή επιθυμούν να χρησιμοποιήσουν την κούκλα και το θέατρό της σαν εκπαιδευτικό εργαλείο μέσα στην σχολική τάξη οποιασδήποτε βαθμίδας και στόχο είχε να επισημάνει

λάθη και προβλήματα που απαντιούνται πάρα πολύ συχνά σε αυτήν τη χρήση της τέχνης. Ακολουθούν κάποιες σημειώσεις πάνω στο ίδιο θέμα.

Σχετικά με την αντίληψη που έχουμε για την κούκλα

- Είναι γνωστό ότι το κουκλοθέατρο αντιμετωπίζεται σαν μια «τέχνη (τέχνη; είναι τέχνη το κουκλοθέατρο;) για παιδιά», σαν μια ασχολία που μάλλον στο νηπιαγωγείο έχει θέση, ακόμα και σαν ένα παρκινγκ παιδιών που απαλλάσσει τους γονείς για λίγη ώρα από την έγνοια τους. Η αντίληψη αυτή έχει μακριά παράδοση και πιθανότατα σχετίζεται (στην Ευρώπη τουλάχιστον) με την ανακάλυψη της κούκλας σαν έναν «φορέα» της «παιδικής ψυχής» από τον Ρομαντισμό και τους εκπροσώπους του οι οποίοι μεσολάβησαν άθελά τους στην επικράτηση της αστικής αντίληψης για το «εξευγενισμένο» θέαμα. Όσα καλά κι αν έφερε η αναγνώριση της «τρυφερότητας της παιδικής ψυχής» στο παιδί (προστατευτικούς νόμους, δικαιώματα κλπ), ταυτόχρονα έδωσε το άλλοθι για τον υποβιβασμό της κούκλας (αλλά και άλλων «παιδικών» θεμάτων) σε ανάξια σοβαρότητας, μόχθου και υπευθυνότητας από τους μεγάλους (καθώς και σε ένα πεδίο εκμετάλλευσης σε όσους είδαν ότι η «παιδική βιομηχανία» έχει εύκολο κέρδος).

- Η απαξία του παιδιού σαν ένα έξυπνο, σκεπτόμενο ον με τεράστια αντιληπτική ικανότητα και με μια σοβαρότητα ζωτική στην εξερεύνηση του κόσμου, έχει σαν αποτέλεσμα την γνωστή «αισθητική νηπιαγωγείου», τα χαζοχαρούμενα σενάρια και τις γλυκανάλατες φιγούρες, τους ανόητους διαλόγους και τον υπερχειλίζοντα διδακτισμό, τα θέματα-ταμπού που δεν κάνει να αγγίζουμε (ενώ αυτά είναι που ενδιαφέρουν ζωτικά το παιδί) και γενικά ένα πλαίσιο παράστασης που κάνει τις κούκλες να ανατριχιάζουν και τα παιδιά να βαριούνται.

- Η ελαφρότητα με την οποία συνήθως οι εκπαιδευτικοί (και όχι μόνο αυτοί βεβαίως) αντιμετωπίζουν την κούκλα και την πανάρχαια τέχνη της, οδηγεί σε πλήθος προβλημάτων (πόσο μάλλον όταν συνοδεύεται από μια ελαφρότητα απέναντι στην έννοια «παιδί»):

- προχειρότητα (στην προετοιμασία και την εκτέλεση),
- ανευθυνότητα (απέναντι στην κούκλα και το κοινό της),
- ανειλικρίνεια (απέναντι στον εαυτό μας και τα παιδιά),
- αδιαφορία και βαρεμάρα (τόσο του εκπαιδευτικού όσο και των παιδιών),

- ελλιπή ενασχόληση του εκπαιδευτικού στο να μάθει κι ο ίδιος κάτι γι' αυτή την τέχνη
- διαμόρφωση κακού θεατρικού και αισθητικού κριτηρίου (των παιδιών, τόσο ως δημιουργών όσο και ως θεατρικού κοινού),
- λανθασμένη εικόνα έως και απέχθεια για το κουκλοθέατρο (πολλά παιδιά δεν θέλουν να ξαναδούν κούκλα στα μάτια τους)
- αναπαραγωγή τελικά της γενικής ελαφρότητας

- Συνάμα, υπάρχουν και εκπαιδευτικοί οι οποίοι ενώ έχουν όλη την καλή διάθεση να κάνουν δουλειά με τα παιδιά, τρομάζουν με δέος μπροστά στην «Τέχνη» και δεν τολμούν να ξεφύγουν από τα πλαίσια που τους επιβάλλει ο περίγυρος. Όχι απαραίτητα προς ένα κουκλοθέατρο «υψηλών καλλιτεχνικών προδιαγραφών», αλλά κυρίως προς ένα ελεύθερο, ισότιμο και ειλικρινές παιχνίδι με τις κούκλες, μαζί με τα παιδιά.

- Το κουκλοθέατρο είναι μια μεγάλη τέχνη χωρίς να διεκδικεί την «σοβαρότητα» των «σοβαρών» τεχνών και σίγουρα χωρίς να επιδιώκει την σοβαροφάνειά τους. Αυτό την κάνει προσιτή, οικεία και οικειοποιήσιμη από τον καθένα και αποτελεί ένα από τα στοιχεία που την κάνουν επαναστατική.

Πρακτικά: Παρά τον δεδομένο περιορισμένο χρόνο που μπορεί να διαθέσει ο σημερινός εκπαιδευτικός σε τέτοιου είδους «πολυτέλειες», αλίμονο αν δεν το κάνει: Το ζητούμενο δεν είναι να γίνει επαγγελματίας κουκλοπαίκτης, αλλά ,προσεγγίζοντας το εργαλείο με την δέουσα ευθύνη και σεβασμό, να το ανιχνεύσει στις πραγματικές του διαστάσεις και να πετύχει μέγιστη απόδοση στο πραγματικό ζητούμενο που είναι (όπως πάντα στο θέατρο) η επικοινωνία (οποιοδήποτε τύπου) με το κοινό (τα παιδά του).

Σχετικά με την φύση και την λειτουργία της κούκλας

- Η γέννηση μιας κούκλας είναι μια διαδικασία που συγγενεύει σε πολλά με αυτήν της ανθρώπινης γέννας, μια διαδικασία εξίσου απαιτητική και γι' αυτό προκλητική.

- Στην κουκλοθεατρική παράσταση συντελείται μια κοσμογονία. Χτίζουμε ένα σύμπαν, ορίζουμε τους νόμους του, μορφώνουμε και δίνουμε ζωή στα πλάσματά του. Είναι όμως μεγάλη ευθύνη να είσαι θεός-πατέρας-παντοκράτορας.

- Η κούκλα δεν είναι ηθοποιός. Η διαφορά της με αυτόν είναι ότι δεν υποκρίνεται. Είναι πραγματικά αυτό που λέει ότι είναι. Η

απόλυτη ειλικρίνεια με την οποία εκθέτει την ίδια της τη ζωή μπροστά στο κοινό, την τοποθετεί πολύ ψηλά, στη θέση του σφάγιου της θυσίας. Η κούκλα, στο τέλος της παράστασης, δεν υποκλίνεται.

- Η κούκλα είναι ένα προστατευτικό δίχτυ. Και μόνο η λέξη «κουκλοθέατρο» αρκεί για να μας προστατεύσει από την σύγχυση της θεατρικής με την πραγματική πραγματικότητα. Τα παιδιά έχουν την ικανότητα ταυτόχρονα να ζουν μια ευθεία σχέση με την κούκλα «σαν να ήταν ζωντανή», και το «σαν» να το έχουν πάντα στο πίσω μέρος του μυαλού τους.

- Το κουκλοθέατρο λειτουργεί καταπραϋντικά και θεραπευτικά: φέρνει τους φόβους και τις αγωνίες μας σε μια κλίμακα ή μια συμβατική μορφή όπου μπορούμε έως και να γελάσουμε μαζί τους.

- Αλίμονο αν βάλουμε την κούκλα να διδάξει τα μαθηματικά με τον ίδιο τρόπο που το κάνουμε εμείς. Τα παιδιά, εκτός από τα μαθηματικά, θα μισήσουν και τις κούκλες.

Πρακτικά: Αφήστε τις κούκλες να σας οδηγήσουν σαν πραγματικά ανεξάρτητοι χαρακτήρες. Αφήστε τα παιδιά και τον εαυτό σας να τις διαμορφώσουν ώστε να ωριμάσουν χτίζοντας μια σχέση όχι μονόδρομη ή απαραίτητα «καλή», αλλά ζωντανή (με όσες αντιφάσεις κι αν αυτό μπορεί να περικλείει).

Σχετικά με την κατασκευή

- Συχνά συνδέουμε απόλυτα την έννοια κουκλοθέατρο με την έννοια της κατασκευής. Η ουσία της (κουκλο)-θεατρικής πράξης δεν βρίσκεται εκεί, η κατασκευή δεν είναι καν απαραίτητη. Σαν κούκλα μπορεί να χρησιμοποιηθεί το οποιοδήποτε αντικείμενο –με ή χωρίς δική μας υλική παρέμβαση- ακόμα και το γυμνό ανθρώπινο χέρι ή η σκιά του. Η ουσία βρίσκεται στην εμπύχωση αυτού του πλάσματος, καθώς και του σύμπαντος που χτίζεται γύρω του. Η εκρηκτική «ανάσταση του νεκρού» μπροστά στα μάτια μας.

- Οι κατασκευές δεν είναι απαραίτητες (αν και στην πραγματικότητα, ακόμα και η επιλογή του κατάλληλου «έτοιμου» αντικειμένου είναι κάποιου είδους κατασκευή: δίνει στο αντικείμενο μια νέα υπόσταση). Γιατί λοιπόν φτιάχνουμε κούκλες; Γιατί η κατασκευή –πέρα από τα οφέλη που προκύπτουν από την ενασχόληση με τα υλικά, τα εργαλεία, την χειρωνακτική εργασία, την μεθοδική σκέψη κλπ- προσφέρει την δυνατότητα να διαμορφώσουμε τις κούκλες μας με χαρακτηριστικά και ιδιότητες που δεν μπορούμε να βρούμε σε έτοιμα αντικείμενα.

- Η κατασκευή γίνεται για να υπηρετήσει την παράσταση, για να δώσει ικανότητες στην κούκλα μας που να ενισχύουν την ζωτανή παρουσία της. Η κάθε κούκλα είναι μια νέα κατασκευαστική επινόηση, μοναδική, είναι μια εφεύρεση. Οι δεκάδες επιλογές που έχουμε να κάνουμε (σχετικά με τα υλικά, το μέγεθος, την μηχανική του σώματος, τα εξωτερικά χαρακτηριστικά, τον τρόπο χειρισμού κλπ) στον τελικό συνδυασμό τους, πρέπει να σκοπεύουν στην συνολική θεατρική παρουσία του χαρακτήρα.

Τα βιβλία περι κατασκευής κουκλών, αλλά και συνολικά περί παραγωγής παραστάσεων (ειδικά αυτά που απευθύνονται σε εκπαιδευτικούς), συχνότατα προσφέρουν έτοιμες συνταγές υπο μορφή πατρών: «κόψτε-ράψτε-τελειώσατε». Το κουκλοθέατρο είναι πολύ μεγάλο για να χωρέσει σε πατρών κι η φαντασία των παιδιών πολύ ατίθαση για να την περιορίσετε σ' αυτό.

Πρακτικά: Τα υλικά και η υποδομή, οι δεξιότητες και η τεχνογνωσία δεν είναι απαγορευτικές προϋποθέσεις. Καταπληκτικές (λειτουργικότερες θεατρικά) κούκλες μπορούν να κατασκευαστούν από το τίποτα. Το μετά έχει σημασία (όσοι έχουν παιδιά το καταλαβαίνουν ίσως καλύτερα)

Σχετικά με την εμπύχωση

- Όταν λέμε «εμπύχωση» δεν εννοούμε μια κούκλα που την ταρακουνάμε και μιλάει, μιλάει, μιλάει...

- Εμπύχωση είναι να στήνεις ένα σύμπαν και να αφήνεις τα πλάσματα να ζήσουν και να δράσουν μέσα σε αυτό, παρέχοντάς τους την ενέργεια που χρειάζονται, την «ψυχή», κι εσένα -έναν ανύπαρκτο που τα παρακολουθεί- να μην σου έχει μείνει ανάσα για να παρέμβεις στη ζωή τους.

- Η «ψυχή» της κούκλας δεν αποκαλύπτεται εύκολα. Αναζητήστε την στα βλέμματα, τις σιωπές, τις παύσεις, τις μικρές κινήσεις.

- Η κούκλα είναι πολύ ικανή στο να παράγει εφετζίδικα πυροτεχνήματα. Δεν φταίει όμως η καημένη. Έπεσε στα χέρια ενός λιμοκοντόρου.

Πρακτικά: Δεν χρειάζεται άγχος να παράγουμε «εντυπωσιακά» πράγματα «διδακτικού», «παιδαγωγικού», «ηθικοπλαστικού» ή άλλου παρόμοιου περιεχομένου. Ξεκινήστε ένα πρωί απλά: Καθίστε στην έδρα, μπροστά στα παιδιά, με μια κούκλα στα χέρια. Καθώς σας κοιτά στα μάτια και την κοιτάτε κι εσείς, μείνετε έτσι σιωπηλοί (σε ένα σχεδόν ερωτικό τετ-α-τετ) μέχρι η κούκλα να αρχίσει να

ανασαίνει. Τα παιδιά πρέπει να εμπιστευτούν την ντροπή σας κι εσείς πρέπει να ξεπεράσετε την αίσθηση ανωτερότητάς σας.

Σχετικά με τον λόγο

- Ο λόγος είναι μια παγίδα: μπορεί να οδηγήσει τις κούκλες να περιγράφουν την υποτιθέμενη ζωή τους χωρίς να την ζουν πραγματικά.

- Είναι τόσο ελεγχόμενος και κυρίαρχος στην ζωή μας, που χρειάζεται να ανακαλυφθεί εκ νέου για να μπορεί να μπει στον κόσμο της κούκλας χωρίς να τον ισοπεδώσει.

- Το δυνατό όπλο της κούκλας δεν είναι ο λόγος, αλλά η συνολική ζωντανή της παρουσία. Ο λόγος μπορεί να μπει στη ζωή της και να την υποστηρίξει χωρίς να την πάρει στα επιδέξια χέρια του.

- Δεν υπάρχει χειρότερος λόγος από τον μαγνητοφωνημένο. Αν μπορεί και η μουσική και όλα τα στοιχεία της παράστασης να είναι ζωντανά παιγμένα σε πραγματικό χρόνο, τόσο το καλύτερο.

Πρακτικά: Μπορεί να δουλευτεί η παράσταση χωρίς λόγο, μόνο με ήχους από το στόμα ή μουσική και όταν πια οι κούκλες θα έχουν βρει τις εκφραστικές κινήσεις της αφήγησης, το ρυθμό, τις παύσεις κλπ, τότε να εν-σωματώσουν το όποιο κείμενο -εάν βέβαια συνεχίζει να είναι αναγκαίο.

Σχετικά με τα παιδιά-κουκλοπαίκτες

Οι παραπάνω σημειώσεις αναφέρονται κύρια -αλλά όχι μόνο- στην περίπτωση που ο εκπαιδευτικός είτε «στήνει» μια ολόκληρη παράσταση, είτε χρησιμοποιεί , για παράδειγμα, μία κούκλα σαν σύμμαχο στην άμεση διδασκαλία κάποιου μαθήματος, γίνεται δηλαδή ο ίδιος κουκλοπαίκτης.

Στην περίπτωση όπου τα παιδιά καλούνται να φτιάξουν και/ή να παίξουν τις κούκλες, δεν χρειάζεται να πούμε πολλά: τα παιδιά είναι γεννημένα κουκλοπαίκτες και το μόνο που χρειάζεται είναι χρόνος, εμπιστοσύνη και ελευθερία. Δώστε ένα θέμα και δεχθείτε την πιθανότητα να τους είναι παντελώς αδιάφορο. Δείξτε μια τεχνική και παρακολουθείστε την μεταμόρφωσή της. Διδάξτε την χρήση ενός υλικού και διδάχτετε αυτήν που τελικά θα εφαρμόσουν. Αν το επιτρέψετε, θα τα φέρουν όλα στα μέτρα τους. Δεν είναι πάντα εύκολο να καταλάβουμε τους εσωτερικούς μηχανισμούς που οδηγούν τα παιδιά στους τρόπους τους και τις σχέσεις τους με τις κούκλες. Αυτό είναι ένας καλός λόγος να τους σεβαστούμε.